

**COĞRAFYA BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN PORTFOLYO
DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ***
(*The Views of Students in Geography Department on Portfolio
Assessment*)

Doç. Dr. Fatih AYDIN

Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü
fatihaydin@karabuk.edu.tr

Dr. Ali Osman KOCALAR

Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Sosyal Alanlar Eğitimi
Bölümü, Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalı
ali.kocalar@marmara.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, coğrafya bölümü öğrencilerinin Bölgesel Coğrafya dersi kapsamında hazırladıkları portfolyolara ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2011-2012 öğretim yılı bahar döneminde Coğrafya bölümü 1. sınıfta öğrenim gören 76 öğrenci oluşturmaktadır. Tarama modeli ve içerik analizinin birlikte uygulandığı bu araştırmada, veri toplama aracı olarak portfolyo değerlendirme anketi ve uygulamalara ilişkin açık uçlu yarı yapılandırılmış soru formu kullanılmıştır. Uygulama sürecinin başında öğrencilere portfolyoların içeriği anlatılmış, örnek portfolyolar gösterilmiş ve içeriğinde neler olması gerektiğine ilişkin bilgiler verilmiştir. Çalışmada coğrafya bölümü öğrencileri portfolyo değerlendirme sürecine ilişkin olumlu görüşler taşıdıkları ve portfolyo değerlendirmenin bireysel gelişimlerine katkı sağladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alternatif Değerlendirme, Portfolyo Değerlendirme, Coğrafya Bölümü Öğrencileri

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the views of students studying in Geography Department on the portfolios that they prepared in Regional Geography course. The participants were 76 first grade students studying in the department of geography in the 2011-2012 educational year. This study which used survey model and content analysis together adapted portfolio assessment questionnaire and semi-structured question form to gather data. In the

* 4-6 Haziran 2014 tarihinde Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde düzenlenen Türkiye Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

COĞRAFYA BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN PORTFOLYO DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

beginning of the application process, students were told about the content of the portfolios, sample portfolios were presented, and necessary information about the content of the portfolios were given. Results revealed that students of Geography Department had positive views on the process of portfolio assessment and that portfolio assessment contributed to the personal development of students

Keywords: *Alternative Assessment, Portfolio Assessment, Department of Geography Students*

GİRİŞ

Günümüzde öğrenci davranışlarını değerlendirmek amacıyla kullanılan çoktan seçmeli, doğru-yanlış, eşleştirmeli, boşluk tamamlamalı gibi bazı klasik ölçme yöntemleri, öğrencilerde gözlemlemek istediğimiz okuduğunu anlama, yazılı anlatım, sunu yapma, araştırma-inceleme vb. becerileri ve özellikle de bunun daha üst biçimi olan yeteneği belirlemede yetersiz kalmaktadır. Yetenek düzeyindeki davranışlar ise performans dayalı durum belirleme, öğrenci gelişim dosyaları (portfolyo), öz değerlendirme, akran değerlendirme gibi yeni değerlendirme yaklaşımlarıyla ölçülmektedir (Kutlu, Doğan ve Karakaya, 2014).

Alternatif değerlendirme yaklaşımlarından biri de portfolyolardır. Portfolyo kavramı Latince “*portare*” taşımak anlamı bir fiilden ve yine Latince kâğıtlar veya çalışmalar olarak geçen “*foglio*” sözlüğünün bileşiminden gelmektedir (Sharp, 2002; Akatarn: Mamur, 2012:8). Türkçe literatürde, *kişisel gelişim dosyası*, *ürün seçki dosyası* veya *öğrenci ürün dosyası* olarak isimlendirilen portfolyo, yapılan işlerin ve bu işlerle ilgili belgelerin toplanarak bireysel olarak düzenlendiği, belli bir süreç içindeki bilgi ve beceri gelişimini gösteren dosya olarak tanımlanabilir (Demir, 2012:240). Ersoy (2006) portfolyoları gelişim dosyaları, bir ya da birçok alanda öğrencilerin öğrenme sürecindeki başarılarını, gelişmelerini ve çabalarını gösteren çalışmalarının amaçlı olarak toplandığı dosyalar olarak; Arter ve Spandel (1992) ise öğrenci çalışma koleksiyonu olarak tanımlamaktadır. Sonuç olarak portfolyolar; öğrencilere ürünleri hakkında yansıtma ve yorum yapma fırsatı veren ve öğrenciler tarafından hedeflere yönelik olarak hazırlanan, öğrencinin süreç içindeki gelişimini gösteren dosyalardır (Yaşar, 2010:30).

Portfolyo uygulamalarının, okullardaki dosya tutturma uygulamalarıyla karıştırılmaması gerekmektedir. Portfolyoların eğitim sürecinde kullanılmadığı dönemlerde de (20-25 yıl öncesine kadar) öğrenciler dersleriyle ilgili çalışmalarını ya da ödevlerini defterlerine yazabiliyorlar veya dosyalarına koyabiliyorlardı. Bu durumda, “Portfolyolarda yeni olan nedir?” sorusu sorulabilir. Kutlu, Doğan ve Karakaya (2014) bu soruya;

- ✓ Çalışmaların belirli bir amaca göre sistematik olarak toplanması,
- ✓ Çalışmalardan öğrencilerin hem geldiği başarı düzeyinin hem de geliştirilmesi gereken başarı düzeylerinin belirlenebilmesi,
- ✓ Öğrencilerin yaptıkları akademik çalışmalarını koruma yönündeki doğal eğilimlerin öne çıkarılması,
- ✓ Çalışmaların nasıl daha iyileştirilebileceği üzerinde düşünülmesi ve çalışmalarına tekrar bakmalarının sağlanması gibi yanıtlar vermişlerdir.

Portfolyolar uygulama amacına, düzeyine ve içinde bulundurulacak çalışmaların türlerine göre farklılık göstermektedir. Q’Malley ve Valdez (1997) üçlü portfolyo sınırlamasına gitmiştir. Bunlar; öğrencinin ürünleri içerisinden öğretmenin rehberliğinde seçtikleri bütün çalışmalarını içeren “Derleme portfolyosu”, öğrencinin öğretmeniyle birlikte en iyi olduğunu düşündükleri çalışmalarını içeren “Vitrin portfolyoları” ve puanlama amaçlı kullanılan ve kazanımlar doğrultusunda öğrenci gelişimini gösteren “Değerlendirme portfolyoları” olarak belirtilmiştir.

Fenwick ve Parsons (1999; Aktaran: Kan, 2007:137), portfolyolara neler konulması gerektiği ile ilgili öğrenciler için açık ifadeler kullanılması, öğrenci ve öğretmen beklentileri ile öğrencinin seçme serbestliği arasında uygun bir denge kurulması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, ilk defa portfolyo oluşturmayı öğrenen öğrencilerin hedeflerini karmaşık, belirsiz ve açık olmayan bir tarzda göstermelerinin kaçınılmaz olduğunu ve bu konuda öğrencilere yardımcı olmaya istekli olunduğunun hissettirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bir portfolyo kullanılış amacına göre, aşağıdaki parçalardan birkaçını ya da tamamını içerebilir.

*COĞRAFYA BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN PORTFOLYO DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ*

- ✓ Eğitim sürecinde yer alan test sonuçları: standart başarı testleri, tanılayıcı testler, öğretmen yapımı testler, ünite testleri vb.,
- ✓ Açık uçlu sorular ve öğrenci cevapları,
- ✓ Grup proje raporları,
- ✓ Sanatsal projeler,
- ✓ Diğer konu alanlarına ilişkin çalışmalar,
- ✓ Kitap eleştirisi veya incelemesi,
- ✓ Kompleks problemlere ait öğrencilerin taslak, gözden geçirilmiş ve son şeklini almış çalışmalar,
- ✓ Dergi ve gazete makaleleri,
- ✓ Öğrenci öğretmen görüşmelerinin bant kayıtları (görsel ve işitsel),
- ✓ Otobiyografiler (öğrencilerin geçmiş ders süreçlerine ilişkin),
- ✓ Araştırmalar, incelemeler, gezi, gözlem raporları,
- ✓ Öğrenci çalışmalarına ilişkin video kayıtları,
- ✓ Öğretmen tarafından tutulan kontrol listeleri, dereceleme ölçekleri, puanlama yönergeleri (rubrik formlar),
- ✓ Öğrencilerin kendi kendini değerlendirme formları ve akran gruplarının değerlendirmeleri,
- ✓ Öğrencilerin eğitim sürecine ilişkin karşılaştığı problemler,
- ✓ Öğrencilerin günlük, haftalık veya aylık yaptığı iş, aktivite veya faaliyetlere ilişkin çıktılar,
- ✓ Derse ve konulara ait kavramların kavrandığını gösteren, öğretmen tarafından tanımlanmış öğrenci aktivitelerine ilişkin doküman vb belgeler,
- ✓ Öğrenciler tarafından portfolyoyu değerlendiren kişilere yazılmış portfolyonun içerdiği tüm parçaların açıklamasını içeren Öğrenci-öğretmen görüşmelerine ilişkin kayıtlar,
- ✓ Öğrencilerin yanlış kavramlaştırmaları ya da yanlışlarının düzeltildiğini gösteren belgeler,
- ✓ Öğrencilerin çalışmalarına ilişkin fotoğraf, taslak ve çizimler,
- ✓ Günlük işlerden örnekler, örnek olaylar,
- ✓ Diğer öğrenciler ya da öğretmenle yapılan görüşmelere ilişkin notlar.

Türkiye’de portfolyonun eğitimde uygulanması son yıllarda hız kazanmıştır. Portfolyo değerlendirme yöntemi ile ilgili çalışmaların bir bölümü bu yöntemin öğrenci başarılarına ve derse ilişkin tutumlarına etkisini (Koroğlu, 2011; Bedir, Polat ve Sakacı, 2009), bir bölümü de portfolyo değerlendirme yöntemine ilişkin öğrenci görüşlerini araştırmak

için (Akdağ, Çinici ve Akgün, 2014; Kayri, 2013; Yaşar, 2010; Gezer, 2012; Deveci, Ersoy ve Ersoy, 2006) yapılmıştır. Coğrafya öğretiminde portfolyo değerlendirme üzerine sınırlı sayıda araştırma yapılmıştır. Aydın (2010) sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin, Coşkun (2011) ise coğrafya öğretmenlerinin portfolyo uygulamalarına ilişkin görüşlerini ortaya koymuştur. Yüksek öğretim coğrafya öğretiminde alternatif değerlendirme yöntemlerinden birisi olan portfolyo değerlendirme uygulamaları üzerine herhangi bir araştırmaya ise rastlanmamıştır. Bu açıdan bakıldığında yükseköğretim coğrafya öğretimine katkı sağlayacağı beklenmektedir. Bu çalışma, portfolyo değerlendirmenin yüksek öğretim coğrafya öğretiminde öğrencilerin duyuşsal özelliklerini nasıl etkilediğini göstermesi, yükseköğretim coğrafya öğretim sürecinde kullanılacak değerlendirme yöntemlerinin seçilmesinde bilimsel veri sağlaması ve bundan sonra portfolyo değerlendirme konusunda yapılacak çalışmalara kaynak olması bakımından önemlidir. Sonuç olarak çalışmaya konu olan problem durumu şu şekilde tanımlanabilir: *Coğrafya bölümü öğrencilerinin Bölgesel Coğrafya dersinde hazırladıkları portfolyolara ilişkin görüşleri nelerdir?*

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada iki araştırma deseni birlikte kullanılmıştır (Tarama ve Betimsel model). Coğrafya bölümü öğrencilerinin portfolyo değerlendirmeye ilişkin görüşlerin incelenmesinde tarama modeli uygulanmıştır. Tarama modelleri, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimini açıklayan araştırma yaklaşımlarıdır (Kaptan, 1998:59).

Ayrıca bu çalışma, açık uçlu sorularla öğrencilerin portfolyo uygulamalarına ilişkin görüşlerinin alınarak içerik analiziyle yapıldığı betimsel (nitel) bir araştırmadır. Betimlemeli çalışmalar genelde verilen bir durumu açıklamak, standartlar doğrultusunda değerlendirmeler yapmak ve olaylar arasında olası ilişkileri ortaya çıkarmak için yürütülür. Bu tür araştırmalarda temel amaç incelenen durumu ayrıntılı olarak tanımlamak ve açıklamaktır (Çepni, 2007).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü birinci sınıfta öğrenim gören 76 öğrenci

**COĞRAFYA BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN PORTFOLYO DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ**

oluşturmaktadır. Çalışmaya 30'u erkek, 46'sı kız olmak üzere 76 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin 41'i birinci öğretim, 35'i ikinci öğretim öğrencisidir.

Veri Toplama Araçları

Coğrafya bölümü öğrencilerinin Bölgesel Coğrafya dersinde hazırladıkları portfolyolara ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla 2 adet veri toplama aracı kullanılmıştır.

Portfolyo Değerlendirme Anketi: Ersoy (2006) tarafından öğretmen adaylarının portfolyo kullanımına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan olan bu anket, Okçu (2007) tarafından ayrıca geliştirilmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik kat sayısı 0.81 bulunduğu için testin iç güvenirliğe sahip olduğu söylenebilir. Öğrencilerin portfolyo kullanımına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla uygulanan bu anket 2 bölüm ve toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Birinci bölüm; öğrencilerin portfolyoya dayalı değerlendirme sürecine ilişkin görüşleri (1-11. maddeler), ikinci bölüm ise öğrencilerin portfolyoya dayalı değerlendirmenin bireysel gelişime katkısına ilişkin görüşlerinden (12-20. maddeler) oluşmaktadır. Ankette yer alan maddeler 5'li derecelendirme maddeleri “kesinlikle katılıyorum” (5), “katılıyorum” (4), “kararsızım” (3), “katılmıyorum” (2), “kesinlikle katılmıyorum” (1) biçiminde değerlendirilmiştir.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Coğrafya Bölümü öğrencilerine portfolyo değerlendirme sürecinde yaşadıkları sorunlar ve bu sürecin etkili bir biçimde yürütülebilmesi için önerilerini içeren dört adet açık uçlu soruya yer verilmiştir. Bedir, Polat ve Sakacı (2009) çalışmasında da kullanılan yarı yapılandırılmış soru formu, coğrafya eğitimi alanında uzman 2 akademisyen tarafından incelenmiş ve uzmanlardan gelen öneriler doğrultusunda son hâlini almıştır.

İşlem

Uygulama 2011-2012 Bahar döneminde, Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü *Bölgesel Coğrafya* dersinde 12 hafta boyunca (haftada 2 ders saati) sürmüştür. Portfolyo hazırlama hakkında bir bilgilendirme toplantısı yapılmıştır. Örnek portfolyolar incelendi. Öğrenciler üzerinde çalıştıkları konularla ilgili portfolyo (ürün seçki dosyası) hazırladılar. Gruplar dosyalarına konuyla ilgili ilginç

haberler, makaleler, röportajlar, video kayıtları vb. ürünler hazırladılar. Son hafta gruplar hazırladıkları dosyayı sınıfa sundular.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Coğrafya bölümü öğrencilerinin ürün dosyalarına ilişkin görüşleri gönüllük esasına göre alınmıştır. Birinci veri toplama aracında, öğrencilere *portfolyo değerlendirme anketi* verilmiş ve cevaplar değerlendirilirken *yüzde (%)* puanları kullanılmıştır. İkinci veri toplama aracı olarak öğrencilere uygulamalarla ilgili 4 adet açık uçlu soru formu dağıtılmıştır. Öğrencilerin görüşlerinin analizinde nitel analiz tekniklerinden *içerik analizi* kullanılmıştır. Bu amaçla, öğrencilerin görüşlerinden yola çıkılarak kodlar ve bunun daha iyi anlaşılabilmesi için örnek öğrenci ifadelerine yer verilmiştir.

BULGULAR

Öğrencilerinin Portfolyo Değerlendirme Sürecine İlişkin Görüşleri

Coğrafya bölümü öğrencilerinin Bölgesel Coğrafya dersinde hazırladıkları portfolyolara ilişkin görüşleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Anketin portfolyo değerlendirme sürecine ilişkin maddelerin sonuçlarına göre çalışmaya katılan öğrenciler; portfolyo hazırlamanın bir öğrenme süreci olduğunu (%90.7), önceki bilgilerden yararlanmaya olanak sağladığını (%73.7), zevk alarak öğrenmeyi sağladığını (%59.2), performans ölçtüğünü (%57.9) belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler portfolyonun kaygı ve stres oluşturduğunu (%47.4) ve çok zaman adlığını (%56.6) ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %52.6’sı coğrafya eğitiminde portfolyo kullanımı konusunda kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

COĞRAFYA BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN PORTFOLYO DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Tablo 1: Coğrafya bölümü öğrencilerinin portfolyo değerlendirme sürecine ilişkin görüşleri

Ölçekte Yer Alan İfadeler	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Portfolyo kaygı ve stres yaratır.	11	14.5	25	32.9	13	17.1	24	31.6	3	3.9
2. Portfolyo hazırlamak çok zaman alır.	16	21.1	27	35.5	5	6.6	26	34.2	2	2.6
3. Portfolyo hazırlamak ekonomik değildir.	6	7.9	14	18.4	22	28.9	29	38.2	5	6.6
4. Portfolyo nesnel bir değerlendirme değildir.	6	7.9	22	28.9	15	19.7	24	31.6	9	11.8
5. Portfolyo performans ölçmez	5	6.6	13	17.1	14	18.4	30	39.5	14	18.4
6. Portfolyo hazırlama bir öğrenme sürecidir.	28	36.8	41	53.9	3	3.9	4	5.3	-	-
7. Portfolyo bireysel olarak çalışma olanağını azaltır.	12	15.8	15	19.7	15	19.7	25	32.9	9	11.8
8. Portfolyo zevk alarak öğrenmeyi sağlar.	17	22.4	28	36.8	17	22.4	11	14.5	3	3.9
9. Portfolyo coğrafya eğitiminde kullanılmamalıdır.	5	6.6	13	17.1	40	52.6	7	9.2	11	14.5
10. Portfolyo önceki bilgilerden yararlanmaya olanak vermez.	2	2.6	5	6.6	13	17.1	38	50.0	18	23.7
11. Portfolyo değerlendirme sıkıcı bir süreçtir.	6	7.9	14	18.4	17	22.4	30	39.5	9	11.8

Coğrafya bölümü öğrencilerinin portfolyo değerlendirmenin bireysel gelişime katkısına ilişkin görüşleri Tablo 2’de verilmiştir.

Anketin portfolyo değerlendirmenin bireysel gelişime katkısına ilişkin maddelerin sonuçlarına göre öğrenciler; portfolyonun araştırma konusundaki yeterlilikleri arttırdığını (%96.1), portfolyo hazırlamanın düşünme becerilerini geliştirdiğini (%94.8), sorumluluk duygusunu geliştirdiğini (%94.7), teknoloji kullanma konusunda yeterlilikleri arttırdığını (%88.2), zayıf ve güçlü yönleri görmeye olanak sağladığını (%84.2) ve sosyal ilişkileri arttırdığını (%82.9) belirtmişlerdir. Anketten elde edilen bu sonuçlara göre öğrencilerin portfolyo değerlendirmenin bireysel gelişimlerine katkı sağladığı görüşünü paylaştıkları söylenebilir.

Tablo 2: Coğrafya bölümü öğrencilerinin portfolyo değerlendirmenin bireysel gelişime katkısına ilişkin görüşleri

Ölçekte Yer Alan İfadeler	Kesinlikle Katlıyorum		Katlıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Portfolyo yaratıcı çalışmalar yapmaya olanak sağlar.	32	42.1	32	42.1	7	9.2	5	6.6	-	-
2. Portfolyo ürünlerini hazırlamak düşünme becerilerini geliştirir.	29	38.2	43	56.6	1	1.3	2	2.6	1	1.3
3. Portfolyo sorumluluk duygusunu geliştirir.	40	52.6	32	42.1	4	5.3	-	-	-	-
4. Portfolyo zayıf ve güçlü yönleri görmeye olanak sağlar.	32	42.1	32	42.1	7	9.2	5	6.6	-	-
5. Portfolyo sosyal ilişkileri azaltır.	-	-	2	2.6	11	14.5	31	40.8	32	42.1
6. Portfolyo araştırma konusundaki yeterlilikleri artırır.	38	50.0	35	46.1	-	-	3	3.9	-	-
7. Portfolyo problem çözme becerisini geliştirir.	26	34.2	32	42.1	13	17.1	4	5.3	1	1.3
8. Teknolojiyi kullanma konusundaki yeterlilikleri artırır.	32	42.1	35	46.1	8	10.5	1	1.3	-	-
9. Portfolyo öğrenmeye olan istekliliği azaltır.	2	2.6	4	5.3	18	23.7	26	34.2	26	34.2

Portfolyo Değerlendirmeye İlişkin Açık Uçlu Sorulara Verdikleri Cevaplar

Coğrafya bölümü öğrencilerinin Bölgesel Coğrafya dersinde 12 hafta boyunca hazırladıkları portfolyolara ilişkin görüşlerini derinlemesine analiz edebilmek amacıyla 4 adet açık uçlu yarı yapılandırılmış soru formu verilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin bu sorulara verdikleri cevaplar içerik analiz tekniği ile çözümlenmiş ve kodlanmıştır. Her bir soru için öğrencilerin verdikleri cevapların analizi aşağıda verilmiştir.

**COĞRAFYA BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN PORTFOLYO DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ**

Araştırmaya katılan öğrencilerin *birinci açık uçlu soruya* (*Portfolyo uygulamasının size yarar sağladığına inanıyor musunuz? Açıklar mısınız?*) verdikleri cevaplar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Kodlar	Frekans (f)
Kişisel gelişimime olumlu katkı	23
Araştırma yapabilme becerisi kazanma	20
Başarı	12
Dersi sevme	10
Yorucu ve zaman alıcı	11

Tablo 5'te görüldüğü gibi, çalışmaya katılan coğrafya bölümü öğrencileri portfolyo uygulamalarının kişisel gelişimime (sorumluluk bilinci, birlikte çalışma alışkanlığı ..vb.) olumlu katkı sağladığını (n=23), başarılarını arttırdığını (n=12), dersi sevdiğini (n=10) ve yorucu olduğunu (n=11) ifade etmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin birinci açık uçlu soruya verdikleri cevaplardan bazıları şu şekildedir:

“Evet bana yarar sağladı. Çünkü artık kendimi daha iyi ifade edebilme olanağı buldum. Kendime güvenim arttı.” (Kod adı: Kişisel gelişimime olumlu katkı)

“Yararı oldu. Araştırma yönümüz gelişti. Farklı kaynaklardan yararlanmayı yani bir araştırmacı kimliği sağladı.” (Kod adı: Araştırma yapabilme becerisi)

“Evet inanıyorum. Bilgiyi elde edebilmek için, bilginin kaynağına gitmenin ve burada bilgiyi toplamanın, toplanan bilginin bilinçli ve düzenli bir biçimde kağıda aktarılmasını, bu işlemlerin ne kadar zor olduğunu fark ettim” (Kod adı: Araştırma yapabilme becerisi)

“İnanıyorum, çünkü sınavımı çok kolay yaptım. Hem okudum, hem özetler çıkardım... yorumlar yapıldı.. açıkçası bu uygulamalar ile kolay öğrendiğimi fark ettim.” (Kod adı: Başarı)

Coğrafya bölümü öğrencilerinin *ikinci açık uçlu soruya* (*Portfolyo hazırlamanızın Bölgesel Coğrafya dersindeki başarınıza ya da derse olan tutumunuza ne gibi etkileri oldu?*) verdikleri cevaplar Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4: Öğrencilerin İkinci Açık Uçlu Soruya Verdikleri Cevapların Analizi	
Kodlar	Frekans (f)
Kalıcı ve kolay öğrenme	22
Başarı	11
Derse hazırlanma ve çalışma isteği	8
Farklı kaynaklardan araştırma yapabilme	8
Derse katılım	6
Dersi sevme	5

Portfolyo hazırlamanızın Bölgesel Coğrafya dersindeki başarınıza ya da derse olan tutumunuza ne gibi etkileri oldu? sorusuna verilen cevapların içerik analizi sonucuna göre “kalıcı ve kolay öğrenme (n=22)”, “Başarı (n=11)”, “Derse hazırlanma ve çalışma isteği (n=8)”, “Farklı kaynaklardan araştırma yapabilme (n=8)”, “Derse katılım (n=6)” ve “Dersi sevme (n=5)” kodları ön plana çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin ikinci açık uçlu soruya verdikleri cevaplardan bazıları şu şekildedir:

“Derse gelmek ve katılmak daha eğlenceli hale geldi verimlilik arttı. (Kod adı: Derse katılım)”

“Bölgesel Coğrafya dersinde başarımın arttığı fark ettim. Ders için kendimizin araştırma yapmamız derse olan ilgimi arttırdı. (Kod adı: Başarı)”

“Verilen makalelere ve konulara önceden farklı kaynaklardan yararlanarak hazırlanıp gelmek ders esnasında daha aktif olmaya yöneltmiştir. (Kod adı: Derse katılım)”

“Derse giderken sürekli hazır olmam gerektiğini düşünerek dersime çalışarak fakülteye gittim. Bu da daha fazla öğrenmeye ve başarılı olmama neden oldu. (Kod adı: Kalıcı ve kolay öğrenme)”

Coğrafya bölümü öğrencilerinin üçüncü açık uçlu soruya (*Diğer bölüm derslerinde de portfolyo kullanmaya ve oluşturmaya devam etmek ister miydiniz?*) verdikleri cevaplar Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5: Öğrencilerin Üçüncü Açık Uçlu Soruya Verdikleri Cevapların Analizi	
Kodlar	Frekans (f)
Evet	50
Hayır	26

**COĞRAFYA BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN PORTFOLYO DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ**

Çalışmaya katılan 50 öğrenci diğer bölüm derslerinde de portfolyo çalışması yapmak istediğini belirtirken; 26 öğrenci portfolyo uygulamasını istemediğini ifade etmişlerdir. Portfolyo çalışmasını diğer derslerde de devam etmesini isteyen öğrencilerin açıklamaları *başarı* (n=17), *eğlenceli olması* (n=10), *birlikte öğrenme* (n=10), *sosyal beceriler* (n=7) ve *derse hazırlık* (n=5) kategorilerinde toplanmıştır. Bu soruya “hayır” cevabını veren öğrencilerin açıklamaları *yorucu olma* (n=10), *zaman alıcı* (n=10) ve *kaygı oluşturma* (n=6) kategorilerinde toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin üçüncü açık uçlu soruya verdikleri cevaplardan bazıları şu şekildedir:

“Hayır istemezdim. Çünkü portfolyo hazırlamak çok zamanımı aldı.” (Kod adı: Zaman alıcı)

“Evet isterim. Bu uygulamanın kullanılması diğer dersler için de başarıyı getireceğine inanıyorum.” (Kod adı: Başarı)

“Evet isterim. Verilen her ödev sorumluluk bilinci ve kişisel yetenekleri gün yüzüne çıkarmaktadır.” (Kod adı: sosyal beceriler)

Coğrafya bölümü öğrencilerinin *dördüncü açık uçlu soruya* (Portfolyo dosyanızda yaptığınız çalışmalara ek olarak ne gibi etkinlikleri dahil etmek isterdiniz?) verdikleri cevaplar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Öğrencilerin Dördüncü Açık Uçlu Soruya Verdikleri Cevapların Analizi	
Kodlar	Frekans (f)
Daha fazla görsel unsur (resim, video..vb)	18
Makale, röportaj vb. yazılı materyaller	12
Arazi çalışması notları	8
Konu uzmanını sınıf ortamına getirme	6
Proje	2

Coğrafya bölümü öğrencileri mevcut portfolyo dosyalarına daha fazla görsel unsur (n=18), yazılı materyaller (n=12), arazi çalışması notları (n=8), konu uzmanını sunumlara çağırma (n=6) ve proje (n=2) eklemek istediklerini belirtmişlerdir. 20 öğrenci dosyalarının yeterli olduğunu ve 14 öğrenci bir fikrinin olmadığını ifade etmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Coğrafya bölümü öğrencilerinin “Bölgesel Coğrafya” dersinde 12 hafta boyunca hazırladıkları portfolyolara ilişkin görüşlerinin incelendiği bu çalışmanın sonucunda öğrenciler; portfolyo hazırlama sürecinde başarılarının arttığını, derse olan ilgilerinin arttığını, farklı kaynaklardan araştırma yapabilme becerisi kazandıklarını, portfolyo hazırlamanın bir öğrenme süreci olduğunu, önceki bilgilerden yararlanmaya olanak sağladığını, zevk alarak öğrenmeyi sağladığını, performans ölçtüğünü, portfolyonun araştırma konusundaki yeterlilikleri arttırdığını, portfolyo hazırlamanın düşünme becerilerini geliştirdiğini, sorumluluk duygusunu geliştirdiğini, teknoloji kullanma konusunda yeterlilikleri arttırdığını, zayıf ve güçlü yönleri görmeye olanak sağladığını ve sosyal ilişkileri arttırdığını belirtmişlerdir. Buna göre yüksek öğretim coğrafya öğretiminde portfolyo değerlendirmenin öğrencilerin bireysel gelişimlerine katkı sağladığı söylenebilir. Bu sonuç, farklı disiplinlerde portfolyo değerlendirmenin bilişsel ve duyuşsal ürünlere olumlu etkisini ortaya koyan çalışmaları desteklemektedir. Örneğin, Okçu (2006) çalışmasında öğrenciler tarafından geliştirilen portfolyoların matematik eğitiminde değerlendirme amaçlı kullanılmasının geleneksel değerlendirme yöntemlerine göre öğrenci başarısını ve öğrenci tutumunu olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Crutchfield (2004) ve Zou (2002) portfolyo değerlendirme sürecinde öğrencilerin yansıtıcı düşünme becerilerinin ve kendilerine güvenlerinin geliştiği yönünde bulgular elde etmiştir. Gezer (2012) araştırmasında bulgulara dayalı olarak proje değerlendirme yöntemi sayesinde öğrencilerdeki sorumluluk bilincinin, sosyal özelliklerin, araştırma inceleme istek ve yeteneklerinin, öğretmen-öğrenci ve veli iletişiminin geliştiği ayrıca öğrencinin güçlü ve zayıf yönlerinin fark edilebilmesinde, öğrenci gelişiminin somut olarak izlenebilmesinde proje değerlendirme yönteminin önemli rol oynadığı kanısına varılmıştır. Akdağ, Çinici ve Akgün (2014) çalışmasında portfolyo hazırlamanın öğretmen adaylarının araştırma yeteneklerini geliştirdiği, Bedir, Polat ve Sakacı (2009) çalışmasında portfolyonun Fen ve Teknoloji dersine karşı motivasyonunda ve tutumlarında olumlu yönde etkili olduğu, Deveci, Ersoy ve Ersoy (2006) ise portfolyo değerlendirmenin geleneksel değerlendirme tekniklerine göre performansı daha iyi belirlediği, daha nesnel olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kutlu, Doğan ve Karakaya (2014) portfolyo uygulamalarının öğrencilerin güçlü ve zayıf yönlerini görmelerine, sorumluluk duygusu geliştirmelerine, kendilerini nesnel

*COĞRAFYA BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN PORTFOLYO DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ*

değerlendirebilme becerisi kazanmalarına, iletişim becerisi kazanmalarına olanak sağladığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğrenciler portfolyonun kaygı ve stres oluşturduğunu (%47.4) ve çok zaman aldığını (%56.6) ifade etmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu Gezer (2006); Ocak (2006), Okçu (2006), Gözüm (2008), Darling (2001), Juniewicz (2003), Bushman & Schnitker (1995), Aydın (2010), Kayri ve Ceberut (2013), Kabaş (2007), Ersoy (2006), Akdağ, Çinici ve Akgün (2014) bulgularını destekler niteliktedir. Örneğin Ersoy (2006) çalışmasında, zamanlama konusunda zorluk yaşanmasına neden olarak öğretmen adaylarının zaman yönetimine ve süreç değerlendirme tekniklerine ilişkin deneyimlerinin olmamasını göstermiştir. Dutt-Donar & Personett'in (1997) araştırmasında öğretmen adaylarının %19'u portfolyo çalışmasının çok zaman aldığına dikkat çekmişler ve bu durumun kendilerinde bıkkınlık ve kaygı oluşturduğunu ifade etmişlerdir (Deveci, Ersoy ve Ersoy, 2005). Portfolyo değerlendirme sürecinde, geleneksel ölçme değerlendirme süreçlerine göre daha fazla zamana ihtiyaç duyulur. Portfolyo hazırlama süreci dikkatli bir şekilde düzenlenmeli ve iyi bir planlama yapılmalıdır. Yaşar (2010) portfolyo değerlendirme uygulamasının çok zaman aldığı ve portfolyo değerlendirme yöntemini etkili bir şekilde uygulayabilmeleri içinde kapsamlı bir eğitime (teorik-uygulamalı kurslar ve seminerler) ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

Portfolyo uygulamalarında hedeflenen başarıya ulaşılabilmesi için portfolyo oluşturma sürecinin doğru bir şekilde planlanması gerekir. Öncelikle portfolyo kullanım amacı (değerlendirme/öğretim) ve türü (vitrin, çalışma ve değerlendirme) belirlenmeli, portfolyo sınıfta tanıtılmalı, örnek portfolyolar gösterilmeli, portfolyoda bulunacak çalışmalar belirlenmeli, puanlama anahtarları oluşturulmalı, çalışmalar toplanmalı, sunumların yapılmalı ve puanlama anahtarına göre değerlendirme yapılmalıdır. Kısaca portfolyo çalışmalarının uygulama öncesi, uygulama sırası ve uygulama sonrası yapılması gerekenlere uygun olarak adımlar izlenmelidir.

Bu çalışma kapsamındaki coğrafya bölümü öğrencileri için portfolyo çalışmasının, onların bireysel gelişimlerine olumlu katkı sağladığı söylenebilir. İleride yapılacak araştırmalar ve uygulamalar için şu öneriler getirilebilir. Araştırmanın bulgularının genellenebilmesi için,

aynı araştırmanın farklı üniversitelerin coğrafya bölümü/öğretmenliği lisans programlarında farklı derslerde uygulanabilir. Yükseköğretim coğrafya öğretiminde geleneksel değerlendirme yöntemlerinin yanı sıra alternatif değerlendirme teknikleri kullanılmalıdır. Alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik deneysel çalışmalar desenlenerek bunların eğitim-öğretim sürecinde etkililiği ve uygulanabilirliğine yönelik araştırmalar yapılabilir. Portfolyo hazırlama sürecinde öğrencilerin ilgisini çeken konulara yer verilebilir. Portfolyo uygulaması süresince, öğrencilere portfolyonun amacı, nasıl yapılacağı ve onlara neler kazandıracığı hakkında detaylı bilgiler verilmelidir. Belirli zaman aralıklarında öğrencilere geri bildirimler verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, G., Çinici, A. ve Akgün, A. (2014). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Portfolyo Uygulamalarına İlişkin Görüşleri. *Route Educational & Social Science Journal*. 1(1):1-16.
- Arter, J. ve Spandel, V. (1992). NCME instructional module: Using portfolios of student work in instruction and assessment. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 11(1):36-44.
- Aydın, F. (2010). *Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinin Coğrafya Dersindeki "Portfolyo" Uygulamalarına İlişkin Görüşleri (İstanbul Örneği)*, *NWSA (e-Journal of New World Sciences Academy)*, 5 (4):1883-1896.
- Bedir, A., Polat, M. ve Sakacı, T. (2009). İlköğretim 7.Sınıf Fen ve Teknoloji Dersine ait bir Uygulama Çalışması: Portfolyo. *C.B.Ü. Fen Bilimleri Dergisi*, 5(1):45-58.
- Bushman, L. ve Schnitker, B. (1995). Teacher attitudes on portfolio assessment, implementation, and practicability. (ERIC Document Reproduction Service No. ED388661).
- Coşkun, S. (2011). Coğrafya Dersinde Ürün Seçki Dosyası (Portfolyo)'na Yönelik Öğretmen Görüşleri (Karabük İli Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

**COĞRAFYA BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN PORTFOLYO DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ**

- Crutchfield, M.D. (2004). *Preservice portfolios and first year teaching practice: What are the connections?* Unpublished doctoral dissertation, George Mason University.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celepler matbaacılık
- Darling, L. F. (2001). Portfolio as practice: The narratives of emerging teachers. *Teaching and Teacher Education*, 17(1):107-121.
- Demir, S. (2012). Öğretmen Eğitimi Bağlamında Bir Öğrenme ve Değerlendirme Yöntemi Olarak Portfolyo. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32: 237-259.
- Deveci, H., Ersoy, A.F. ve Ersoy, A. (2006). Öğretmen eğitiminde portfolyo değerlendirmenin kullanımına ilişkin sınıf öğretmeni adaylarının görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(1):161-199.
- Ersoy, A. F. (2006). Öğretmen adaylarının gelişim dosyasına dayalı değerlendirmeye ilişkin görüşleri. *İlköğretim Online*, 5(1):85-95.
- Gezer, A. (2012). Portfolyo değerlendirme yönteminin ilköğretim I. Basamak II. Devrede kullanma düzeyinin öğretmen, veli, öğrenci görüşlerine bağlı olarak belirlenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Gözüm, S. (2008). İlköğretim 4., 5. ve 6. Sınıf Fen ve Teknoloji Derslerinde Öğretmen ve Öğrencilerinin Ürün Dosyası (Portfolyo) ve İçeriğine İlişkin Görüşleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Juniewicz, K. (2003). Student portfolios with a purpose. *The Clearing House*, 77(2), 73-77.
- Kabaş, O. (2007). *Portfolyo Değerlendirme Yönteminin İlköğretim Birinci Kademedeki Uygulanma Düzeyi (Sakarya İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

- Kan, A. (2007). Portfolyo Değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32:133-144.
- Kayri, M, ve Ceberut Sünbül, D. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Portfolyo Kullanımına İlişkin Görüşleri. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1): 31-48.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Korkmaz, Hünkar ve Kaptan Fitnat (2003). İlköğretim Fen Öğretmenlerinin Portfolyoların Uygulanabilirliğine Yönelik Güçlükler Hakkındaki Algıları, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1):167-174.
- Koroğlu Mutlu, Ü. (2011). İngilizce öğretiminde proje tabanlı öğrenme ve portfolyo değerlendirme uygulamalarının lise öğrencilerinin başarısına etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Kutlu, Ö., Doğan, C. D. ve Karakaya, İ. (2014). *Öğrenci Başarısının Belirlenmesi. Performansa ve Portfolyoya Dayalı Durum Belirleme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Mamur, N. (2012). Görsel Sanatlar Eğitiminde Nitel Araştırmalar için Bir Döküman: Portfolyo. *Eğitim ve Bilim*, 37, No:165.
- O'Malley, M. ve Valdez, P.L. (2007). *Authentic Assessment for English Language Learners: Pratical Approaches for Teachers*. New York: Addison-Wesley.
- Ocak, G. (2006). Ürün Seçki Dosyaları Hakkında Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Erzurum İli Örneği). Milli Eğitim Bakanlığı. *Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 170:217-230.
- Okçu, Y. (2007). Matematik Eğitiminde Portfolyo Değerlendirme. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Zou, M. (2002). *Organizing instructional practice around the assessment portfolio: The gains and losses*. (ERIC Document Reproduction Service No. 469469).